

FIRAT ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Journal of Social Sciences

p-ISSN:1300-9702 e-ISSN: 2149-3243

Yaşa Göre Mutluluk Algısı Değişir Mi?

Does the Perception of Happiness Change with Age?

Sanem ŞEHRİBANOĞLU

Dr. Öğr. Üyesi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, Ekonometri Bölümü, İstatistik ABD, Van, sanem@yyu.edu.tr, orcid.org/0000-0002-3099-7599

Araştırma Makalesi/Research Article

Makale Bilgisi

Geliş/Received:

22.11.2024

Kabul/Accepted:

24.06.2024

DOI:

10.18069/firatsbed.1590044

Anahtar Kelimeler

Mutluluk, Yaş, TÜİK 2019, Korelasyon tabanlı özellik seçim algoritması

ÖZ

Toplumların mutluluğunu ölçmek, hükümetlerin ve kurumların halkın refahını artıracak politikalar geliştirmesine yardımcı olduğu gibi sosyal politikaların ne kadar etkili olduğunun tespit edilmesi açısından da önemlidir. Bu çalışmada, bireyleri mutlu eden faktörlerin farklı yaşlarda değişim gösterip göstermediği sorusuna yanıt aranmıştır. Bu amaç için Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından uygulanan Yaşam Memnuniyeti Araştırması'nın 2019 verilerinden yararlanılmıştır. Çalışmada mutluluk değişkeni mutlu ve mutsuz olarak sınıflandırılmış ve 162 değişken analizlerde kullanılmak üzere belirlenmiştir. Çalışmanın verimliliğini artırmak ve değişken sayısını azaltmak amacıyla özellik seçim algoritmalarından biri olan korelasyon tabanlı özellik seçim algoritması kullanılmıştır. Çalışmada yaşın mutluluk üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu, yaş grupları arasında mutlulukla ilgili farklı beklenti ve algıların olduğu sonucuna varılmıştır. Yaşam memnuniyeti, umut, gelir, sosyal yaşam, borç, aile ve akrabalar gibi faktörlerin yaş değişimlerinden etkilenmediği belirlenmiştir. Ancak bulgular, farklı yaş gruplarında belirli değişkenlerin ön plana çıktığını ortaya koymuştur. Gençlerde işsizlik, iş kaybı, eğitim durumu, medeni durum ve siyasi görüşler nedeniyle oluşan baskı, orta yaş grubunda dini inançlar ve geçmişle yapılan karşılaştırmalar ön plana çıkmıştır. Yaşlı bireylerde ise kişisel bakım, sağlık hizmetlerine erişim, su kalitesi, ulaşım hizmetleri ve ucuz ürün tercihi gibi değişkenlerin önemli bir etkisi olduğu belirlenmiştir.

ABSTRACT

Keywords

Happiness, Age, TurkStat 2019, Correlation based feature selection algorithm

The measurement of societal happiness is of paramount importance in the development of effective social policies by governments and institutions, as well as in the evaluation of the efficacy of such policies. This study sought answers to the question of whether the factors that make individuals happy change at different ages. For this purpose, the 2019 data of the Life Satisfaction Survey implemented by the Turkish Statistical Institute (TurkStat) were used. The study categorised happiness as either 'happy' or 'unhappy' and 162 variables were selected for analysis. To enhance the study's efficiency and reduce the number of variables, the correlation-based feature selection algorithm, a machine learning algorithm, was employed. The study concluded that age exerts a significant influence on happiness, with distinct expectations and perceptions of happiness across age groups. It was determined that factors such as life satisfaction, hope, income, social life, debt, family and relatives were not influenced by age changes. However, the findings revealed that certain variables emerged as predominant in different age groups. In the young, unemployment, job loss, education status, marital status and pressure due to political views were highlighted, while in the middle age group, religious beliefs and comparisons with the past period were emphasised. In the elderly group, variables such as personal care, access to health services, water quality, transportation services and cheap product preference were determined to have a significant effect.

Atıf/Citation: Şehribanoğlu, S. (2025). Yaşa Göre Mutluluk Algısı Değişir Mi? *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 35, 3, 1073-1086.

Sorumlu yazar/Corresponding author: Sanem SEHRİBANOĞLU, sanem@yyu.edu.tr

1. Giriş

Çeşitli tanımlara ve geniş bir kapsama sahip olan mutluluk kavramını Kangal (2013), bireyin yaşamdan aldıkları doyum ve olumlu duyguların toplamı olarak tanımlamıştır. Diener (2007), mutluluğun psikolojide öznel iyi olma durumu olarak tanımlandığını ifade etmiştir. Mutluluk; yaşam doyumunu, yaşam memnuniyeti, yaşam kalitesi, refah gibi beklentilerin, hem beden hem de zihnen iyi olma durumu olarak tanımlanmaktadır (Yinanç, Çevik ve Kantar, 2020). Mutluluk, bireyin sosyal çevresi ve yaşadığı toplumla kurmuş olduğu maddi ve manevi dengeden meydana gelmektedir (Aluş ve Selçukkaya, 2015).

“Mutlu insan kimdir?” sorusu farklı branşlarda birçok araştırmacının merak ettiği ve araştırdığı konular arasında yer almaktadır. Wilson (1967), mutlu kişinin “genç, sağlıklı, iyi eğitilmiş, iyi maaşlı, dışa dönük, iyimser, kaygısız, dindar, kendine saygısı yüksek, iş ahlakı yüksek, mütevazı arzuları olan, her iki cinsiyetten, geniş bir zekâ yelpazesine sahip ve evli” olduğunu belirtmiştir (Bok, S., 2010).

Literatürde mutluluk kavramı dışında onun nasıl ölçülebileceğine dair tartışmalar hala birçok bilim dalının ilgisini çekmektedir (Servet, 2017). Bok, S. (2010), mutluluğun ölçülebilmesi için bu kavramın derinlik ve kapsamının hangi ölçütler ile belirlenebileceğini sorgularken, Abachizadeh (2015), mutluluğun bir gösterge olarak değerlendirilmesinin, ekonomik üretimin ölçülmesinde önemli bir değişken olduğunu ifade etmiştir. Günümüzde ülkeler, vatandaşlarının mutluluk kaynaklarını anlayabilmek ve uygun politikalar geliştirebilmek amacıyla (World Happiness Report, Gallup Global Emotions Report ve OECD Better Life Index gibi) farklı anketlerden yararlanmaktadır. Toplumun mutluluğunu ölçmek, sosyal politikaların etkinliğini değerlendirmek açısından da önemlidir. ABD’de yapılan General Social Survey, Avrupa Birliğinde gerçekleştirilen European Values Survey çalışmalarının yanı sıra ülkemizde de Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yapılan Yaşam Memnuniyeti Araştırmaları bu kapsamdaki araştırmalardan biridir. 2003 yılından bu yana bu anketler kullanılarak mutluluk konusunda yapılmış birçok araştırma mevcuttur (Kanlıoğlu ve Dumludağ, 2022; Kiroğlu ve Yıldırım, 2022; Ucal ve Günay, 2022; Yinanç ve diğerleri, 2020).

Bok, S. (2010), tek bir faktörün bireylerin öznel iyi oluşuna katkıda bulunamayacağını, çoğunlukla mutluluğun belirleyicisi olduğu düşünülen cinsiyet, yaş ve etnik köken gibi demografik faktörlerin demokratik toplumlarda daha az önemli olduğunu, ancak kurumsallaşmış din, cinsiyet, etnik ya da diğer ayrımcılıkların yaşandığı toplumlarda farklı sonuçlarla karşılaşıldığını ifade etmiştir. Aile ve arkadaşlar (Ng, 2022), sosyal faktörler, dinî inançlar, sağlık (Doyle ve Youn 2000; Ng 2022), gelir (Hamzaoğlu, 2022; Momeni, Seyedkalali, Reza, Anvari, Raoofi ve Zarrineh, 2011; Mehrdadi, 2016; Servet, 2017), eğitim düzeyi (Doyle ve Youn, 2000; Mehrdadi, 2016; Servet, 2017) iş tatmini (Turan, 2019) vb. değişkenler mutlulukla ilişkilendirilmiştir. Butkovic, Tomas, Spanic, Vukasovic Hlupic ve Bratko (2020) farklı yaş gruplarında öznel iyi oluşun farklılık gösterdiğini ifade etmiş ve şu soruları sormuştur: İnsanları mutlu ve tatmin eden şey nedir? İnsanların memnuniyet durumları hayatlarının farklı aşamalarında farklılık gösterir mi?

Yaş, mutluluğu anlama konusunda genel refahı şekillendiren, yaşam deneyimlerini, öncelikleri ve bakış açılarını etkileyen bir değişkendir. Araştırmalar genellikle yaş ile mutluluk arasında “U” şeklinde bir ilişki olduğunu (Blanchflower, Graham ve Piper, 2023; An, Wei, Cheng-Wei, Hui-Fei, Wan-Ting, ve Sheng-Yu 2020) bildirmesine rağmen, Bartram (2024) Avrupa ülkelerindeki yaş ile mutluluk ilişkisinin başka kalıplara sahip olduğunu, “U” şeklinin az sayıda ülkede belirgin olduğunu ifade etmiştir. İnsanlar yaşlandıkça, duygusal tepkilerini daha iyi yönetebilme ve yaşam koşullarını daha rahat kabul edebilme yetenekleri arttığı için, mutluluklarının da artabileceği söylenebilir (Ng, 2022). Ratti ve Sharma (2021), yaşlı yetişkinlerin, beklentilerini daha iyi yönetebilme ve olumlu deneyimlere odaklanabilme becerilerinden dolayı sıklıkla daha yüksek mutluluk düzeyine sahip olduklarını ifade etmişlerdir. Yaş, mutluluğu çok yönlü şekillerde etkiler; yaşamın farklı aşamaları bireylere birbirinden farklı zorluklar ya da fırsatlar sunar. 2019 TÜİK verileri kullanılan bu çalışmada farklı yaş gruplarında bireylere ait mutluluk/mutsuzluk durumları dikkate alınarak değişimlerden dolayı ön plana çıkan değişkenler tespit edilmiş ve bireyleri mutlu eden değişkenlerin hayatlarının farklı aşamalarında farklılık gösterip göstermediği sorusunun yanıtları aranmıştır.

2. Materyal ve Metot

Büyük veri setleriyle çalışmak, birçok araştırmacının isteyeceği ancak beraberinde Bellman ve Dreyfus (1962) tarafından belirtilen “Boyutsallığın Laneti” kavramını ve bununla ilgili zorluklar ile sorunları beraberinde getiren bir süreçtir (Şehribanoğlu, 2023). Büyük veri setlerindeki değişkenlerin tamamı ilgilenilen araştırma konusu ile ilgili olmayabilir. İlgisiz değişkenler yeterli bilgi içermedikleri için çalıştırılan modellerin

performansını düşürebilir (Sehribanoğlu, 2024). Bu yüzden çalışmalarda manuel seçimler yerine istatistiksel varsayımlara dayanan öznelitek seçimlerinin kullanılması tercih edilir.

Korelasyon Tabanlı Özellik Seçimi (CFS);

Özellik seçimi (FS) yöntemleri, modelin verimliliğini artırmak amacıyla özellik sayısını azaltmayı amaçlar (Nguyen, Franke ve Petrovic, 2010) ve makine öğrenimi çalışmalarından önce uygulanan bir ön işleme adımı olarak tanımlanmaktadır (Doshi ve Chaturvedi, 2014). Bir FS önerilirken dikkat edilmesi gereken konulardan biri de işlemin karmaşıklığıdır. FS işlem süreci hızlı ise o algoritma tüm alanı araştıramaz. Bu da sınıflandırma doğruluğunu etkiler. Bir sınıf veya özellikler arasındaki korelasyonu dikkate alan Korelasyon Tabanlı Özellik Seçimi Hall (1999) tarafından geliştirilmiştir. CFS, özellikler arasındaki korelasyona dayanan ve özellikleri tek tek veya ikili olarak seçen bir FS'dir. Michalak ve Kwasnicka (2010), farklı veri setleri ile yapılan karşılaştırmalar sonucunda CFS'nin hesaplama sürelerini kısalttığını, sınıflandırma hatalarını düşürdüğünü ve yüksek istatistiksel anlamlılıklar hesapladığını ifade etmiştir. CFS, özellik altkütesindeki özellik sayısını (k) belirlerken, her özelliğin sınıflandırma ile arasındaki korelasyonu (r_{cf}) ve özelliklerin birbirleri arasındaki iç korelasyonlarını (r_{ff}) dikkate alır. Meritt (Eşitlik 1) değeri en yüksek olan alt kümenin en iyi özellikleri içerdiği kabul edilir.

$$Meritt(k) = \frac{k \overline{r_{cf}}}{\sqrt{k+k(k-1)\overline{r_{ff}}}} \quad (1)$$

Bu araştırma, veri toplama aracı olarak 2019 yılı TÜİK Yaşam Memnuniyeti anketi kullanılarak yapılan nicel ilişkişel bir çalışmadır. Erişime açık bir veri seti olmasından dolayı, verilerin kullanımı için etik izin talep edilmemiştir. Asif, Merceron, Ali ve Haider (2017), Mahajan ve Saini (2020), Son, Hyunjeong ve Park (2020), Han, Jahed Armaghani, Tarinejad, Zhou ve Tahir (2020) ile Sehribanoğlu (2024)'nın çalışmalarında kullandıkları gibi bağımlı değişkenin sınıflandırılmasına karar verilmiştir. Katılımcıların mutluluk medyan puanlarının altında kalanlar değerler (≤ 2) Mutlu, geri kalanları ise (≥ 3) Mutsuz olacak şekilde yeniden kodlanmıştır. Yaşlar; 30 yaş ve altı (Y1) "genç", çalışma hayatını temsil eden 31 ile 65 yaş aralığı (Y2) "orta yaş" ve emeklilikten sonrasını temsil eden 65 yaş üzeri kişiler ise (Y3) "yaşlı" grubu olacak şekilde düzenlenmiş ve bu üç gruba ait analizler ayrı ayrı yapılmıştır.

Çalışmada kullanılmasına karar verilen 162 değişken (Ek 1) içinde eksik veriler için interpolasyon yöntemi ve analizler için Python programında Correlation-Based-Feature-Selection (Shen, 2019) ve Random Forest (Banerjee, 2019) paketleri ile R'da stats (Rdocumentation, y.y.) paketi kullanılmıştır. Tablo 2'de üç yaş grubu için ayrı ayrı yapılmış CFS özellik seçim sonuçları ve değişkenlerin önem sıraları verilmiştir. Uygulamaya ait sınıflandırma başarılarını tespit edebilmek amacıyla Random Forest sınıflandırma algoritması kullanılmış ve sınıflandırma sonuçları %30 test verisi ve 100 ağaç için accuracy (doğruluk) değerleri sırasıyla 0,73, 0,72 ve 0,73 olarak elde edilmiştir. Accuracy sonuçlarına göre yapılan çalışmaların 0,70 üzerinde olması makul bir genelleme yapıldığını göstermektedir.

3.Bulgular

2019 yılı TÜİK yaşam memnuniyeti çalışmasına ait genel bilgileri düzenlendiğinde, çalışmaya katılanların %54'ünün kadın, %63'ünün 31- 65 yaş aralığında, %73'ünün evli, %32'sinin ilkokul mezunu, %57'sinin çalışmadığı belirlenmiştir (Tablo 1). Katılımcıların ortalama mutluluk puanı 2,56 (standart sapma = 0,86), medyan değeri ise 2,00 olarak tespit edilmiştir. Bu çalışmada kullanılan ölçek memnuniyet değişkenleri için "çok memnunum" (1) ile "hiç memnun değilim" (5) arasında ters kodlama yapılmıştır. Katılımcıların yaşam memnuniyetlerini 1 ve 10 arasında puanlamaları istenirken mutluluk ve umut değişkenleri içinde ters kodlama yapılmıştır. Yaş grupları dikkate alındığında; Y1 grubunun mutluluk ortalaması 2,50, Y2 grubunun 2,58 ve Y3 grubunun 2,45 olduğu tespit edilmiştir. Yapılan KW (Kruskal Wallis) sınamasında ise mutluluk ortalamaları arasında ($p=0.00$) istatistiksel olarak anlamlı bir farklılıkla, mutluluğun "U" şeklinde olduğu ve bu farkın 31- 65 yaş grubuna ait mutluluk puanlarının daha düşük olmasından kaynaklandığı tespit edilmiştir.

Tablo 1. Genel Bilgiler

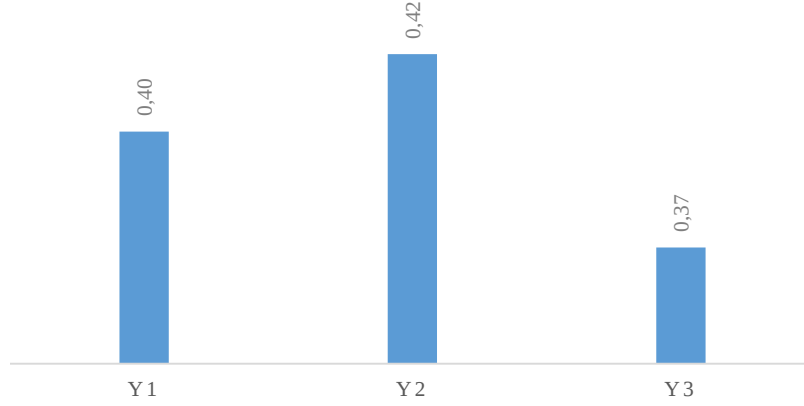
YAŞ	N	%	CİNSİYET	N	%
18-30 (Y1)	2184	24,71	Erkek	4226	45,87
31-65 (Y2)	5840	63,40	Kadın	4986	54,13
65+ (Y3)	1188	12,90	BİTEN OKUL		
ÇALIŞMA DURUMU			Bir okul bitirmedi	1260	13,68
Çalıştı	3890	42,23	İlkokul	2982	32,37
Çalışmadı (fakat ilgisi devam ediyor)	28	0,30	Genel ortaokul	1010	10,96
Çalışmadı	5294	57,47	Mesleki veya teknik ortaokul	74	0,80
MEDENİ DURUM			İlköğretim	301	3,27
Hiç evlenmedi	1597	17,34	Genel lise	1049	11,39
Evli	6702	72,75	Mesleki veya teknik lise	778	8,45
Boşandı	302	3,28	Yüksek lisans (5-6 yıllık fakülte)	141	1,53
Eşi öldü	611	6,63	Doktora	37	0,40
			2 veya 3 yıllık yüksekokul	508	5,51
			4 yıllık yüksekokul veya fakülte	1072	11,64

Tablo 2. Yaş Gruplarının CFS Sonuçları ve Önem Sıraları

Y1	Önem Sıralaması	Y2	Önem Sıralaması	Y3	Önem Sıralaması
Merit=0,484	1	Merit=0,501	1	Merit=0,508	1
YAŞAM_MEMNUNİYETİ	1	YAŞAM_MEM.	1	YAŞAM_MEM.	1
UMUT	2	UMUT	2	UMUT	3
OM_SOS_HAYAT	3	OM_SOS_HAYAT	3	OM_SOS_HAYAT	12
CİNSİYET	4				
OM_EĞİTİ	5	OM_EĞİTİ	10		
OM_GELİR	6	OM_GELİR	5	OM_GELİR	2
İŞSİZ_OLMA	7				
BORÇLANDI	8	BORÇLANDI	6	BORÇLANDI	5
EVLENDİ	9				
OM_AKRABA	10	OM_AKRABA	11	OM_AKRABA	7
SAĞLIK_PROBLEMİ	11				
OM_İŞ	12				
MEDENİ_DURUM	13				
KİM_MUTLU	14	KİM_MUTLU	4	KİM_MUTLU	14
İŞİNİ_KAYBETTİ	15				
SİYASİ_GÖRÜŞTEN	16				
		DİN	12		
		GEÇMİŞ_KARŞILAŞTIRMA	8		
		OM_EVLİLİK	9	OM_EVLİLİK	11
				OM_KAZANÇ	15
				OM_KİŞİSEL_BKM	4
		OM_SAĞLIK	7	OM_SAĞLIK	6
				OM_GN_SAG	13
				OM_SU_KALİTESİ	9
				OM_ULAŞIM	10
				UCUZ_ÜRÜN	8

*OLCEK_MEMNUNİYET başlıkları OM olarak kısaltılmıştır.

YAŞAM MEMNUNİYETİ

Şekil 1. Yaşam memnuniyeti değişkeninin önem değerleri

Çalışmada üç yaş grubunda; KİM_MUTLU, GELİR, AKRABA, OM_SOSYAL_HAYAT, BORÇLANDI, UMUT ve YAŞAM MEMNUNİYETİ değişkenleri ortak değişkenler olarak belirlenmiştir. Yaş gruplarında en önemli değişkenin bireylerin yaşamlarından memnuniyet düzeylerini gösteren YAŞAM MEMNUNİYETİ değişkeninin olduğu tespit edilmiştir. Sırasıyla bu değişkenlerin meritt önemlilik puanları 0,40, 0,42 ve 0,37'dir (Şekil 1). Y1 ve Y2'de önem düzeyi sıralamasında 2.sırada yer alan “Geleceğinizden ne kadar umutlusunuz?” sorusunu temsil eden UMUT değişkeni, Y3'de 3.sırada yerini almıştır. “Sosyal hayatınızdan memnun musunuz?” sorusunu temsil eden OM_SOSYAL_HAYAT değişkeni Y1 ve Y2'de önem sıralamasında 3. sırada yer alırken Y3'de 12. sırada yer almıştır. Hanehalkının gelir düzeyini temsil eden OM_GELİR ve son bir yılda borçlanma durumunu temsil eden, BORÇLANMA değişkenleri de ortak değişkenler arasında yer almış ancak önem sıralaması Y3 grubunda GELİR değişkeni yaşam memnuniyetinden hemen sonra gelirken, BORÇLANMA değişkeninin 5. sırada yer aldığı görülmüştür. Katılımcıların yaş gruplarına göre verdikleri “Sizi kim mutlu eder ?” (KİM_MUTLU) sorusuna verdikleri cevapların (sırasıyla 0,72, 0,74 ve 0,70) oranlarına bakıldığında, tüm aile bireyleri ile birlikte olmaktan mutlu oldukları tespit edilmiştir. KİM_MUTLU değişkeni Y1 ve Y3'de 14. sırada yerini alırken Y2 grubunda 4. sırada yerini almıştır. Diğer ön plana çıkan değişkenler arasında da istatistiksel olarak (Mann-Whitney U (MWU), $p=0.00$) anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Bu değişkenlere ait ortalama puanlar Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Yaş Grubunda Ön Plana Çıkan Değişkenler ve ortalama mutluluk puanları

	Y1			Y2			Y3		
	Mutlu	Mutsuz	MWU	Mutlu	Mutsuz	MWU	Mutlu	Mutsuz	MWU
OM_GELİR	2,7	3,3	$p=0.00$	2,8	3,4	$p=0.00$	2,5	3,1	$p=0.00$
OM_AKRABA	2,2	2,5	$p=0.00$	2,1	2,4	$p=0.00$	2,0	2,3	$p=0.00$
OM_SOS_HAYAT	2,5	3,0	$p=0.00$	2,6	3,3	$p=0.00$	2,5	3,0	$p=0.00$
UMUT	2,1	2,6	$p=0.00$	2,1	2,6	$p=0.00$	2,1	2,5	$p=0.00$
YAŞAM_MEM.	7,5	5,6	$p=0.00$	7,5	5,5	$p=0.00$	7,1	5,5	$p=0.00$
BORÇLANDI			$p=0.00$			$p=0.00$			$p=0.00$
Evet	2,5	2,6		2,1	2,5		2,5	2,6	
Hayır	2,6	2,7		2,4	2,6		2,6	2,7	
OM_EĞİTİM	2,5	2,9	$p=0.00$	2,7	3,0	$p=0.00$			
OM_SAĞLIK				2,3	2,7	$p=0.00$	2,6	3,2	$p=0.00$
OM_EVLİLİK				1,8	2,0	$p=0.00$	1,9	2,0	$p=0.00$
OM_İŞ	2,1	2,4	$p=0.00$						
OM_KAZANÇ							2,9	3,0	$p=0.00$
OM_KİŞİSEL_BKM							2,1	2,6	$p=0.00$
OM_GN_SAG							2,1	2,4	$p=0.00$
OM_SU_KALİTESİ							2,5	2,9	$p=0.00$
OM_ULAŞIM							2,3	2,8	$p=0.00$

Tablo 4. Ön Plana Çıkan Diğer Değişkenler

Y1	Mutlu	Mutsuz	MWU		Mutlu	Mutsuz	MWU
CİNSİYET			p=0.00	MEDENİ_DURUM_BASKI			p=0.00
Erkek	2,4	2,5		Hiç bir zaman	2,4	2,5	
Kadın	2,4	2,6		Bazen	2,5	2,5	
EVLENDİ			p=0.04	Sıklıkla	2,4	2,9	
Evet	2,5	2,3		Her zaman	2,2	2,8	
Hayır	2,4	2,6		İŞSİZ_OLMA			p=0.00
SAĞLIK_PROBLEM			p=0.00	Hiç bir zaman	2,4	2,5	
Evet	2,5	2,4		Bazen	2,5	2,8	
Hayır	2,4	2,6		Sıklıkla	2,4	2,8	
İŞİNİ_KAYBETTİ			p=0.00	Her zaman	2,0	2,7	
Evet	2,4	2,7		SİYASİ_GÖRÜŞTEN			p=0.00
Hayır	2,4	2,5		Hiç bir zaman	2,4	2,5	
İlgili değil	2,4	2,4		Bazen	2,3	2,6	
				Sıklıkla	2,4	2,7	
				Her zaman	2,5	2,6	
Y2							
GEÇMİŞ_KARŞILAŞTIRMA			p=0.00	DİN			p=0.00
Gelişti	2,5	2,6		İlgiliyim	2,5	2,6	
Aynı seviyede kaldı	2,6	2,6		Orta	2,5	2,6	
Geriledi	2,5	2,7		İlgisizim	2,4	2,6	
Fikri yok	2,6	3,1		Fikri yok	2,2	2,8	
Y3							
UCUZ_ÜRÜN			p=0.00				
Evet	2,3	2,6					
Hayır	2,3	2,6					

Y1 grubunda ortak değişkenler dışında İŞİNİ_KAYBETTİ, İŞSİZ_OLMA ve OM_İŞ (işinden memnun olma) ön plana çıkan değişkenlerdir. Yine gençler arasında son bir yıl içinde evlenen (EVLENDİ) ve medeni durumundan dolayı üzerinde baskı (MEDENİ_DURUM_BASKI) hissedenlerin ön plana çıktığı görülmektedir. Evlenenlerin mutsuz, bekârların mutlu olduğu, evlenmesi için her zaman baskı görenlerin ise mutluluk puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Daha detaylı incelendiğinde her zaman baskı görenlerin bekârlar olduğu tespit edilmiştir. Y2 ve Y3 yaş grubunda evlilerin daha mutlu olduğu görülmüştür (Tablo 4).

Y1'de mutluluk kavramında ön plana çıkan değişkenlerden biri de cinsiyettir. Kadınların (K =2,48, E = 2,52; p=0.00) erkeklerden küçük bir farkla daha mutlu oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca Y1 grubunun siyasi görüşlerinden dolayı baskı (SİYASİ_GÖRÜŞTEN) görmeleri, şimdiye kadar alınan eğitimden memnun (OM_EĞİTİM) olma durumu ve sağlık sorunları (SAĞLIK_PROBLEM) da mutluluk durumlarında önemli değişkenler arasındadır (Tablo 3 ve 4).

Y2 grubu incelendiğinde ortak değişkenler dışında; OM_EĞİTİM, OM_SAĞLIK (Sağlığınızdan memnun musunuz?), OM_EVLİLİK (evliliğinizden memnun musunuz?), DİN (Din ile ne derece ilgilisiniz?) ve GEÇMİŞ_KARŞILAŞTIRMA önemli değişkenler olarak karşımıza çıkmaktadır. Genel olarak beş yıl öncesi ile bugünkü durumunu kıyaslayan GEÇMİŞ_KARŞILAŞTIRMA değişkeninde küçük bir farkla geliştiğini düşünenlerin ve dine olan ilgi düzeylerinde fikri olmayanların daha mutlu olduğu tespit edilmiştir (Tablo 3 ve 4).

Y3 grubunun sonuçları incelendiğinde ise, ortak değişkenler dışında OM_SAĞLIK ve sunulan sağlık hizmetlerinden (OM_GN_SAG) memnun olanların mutlu olduğu görülmüştür. Kendilerine zaman ayıranlar (OM_KİŞİSEL_BKM), yaşadığı yerde kullandığı suyun kalitesi (OM_SU_KALİTESİ) ve ulaşım hizmetlerinden memnun (OM_ULAŞIM) olanların mutlu olduğu görülürken, OM_GELİR, OM_KAZANÇ, UCUZ_ÜRÜN değişkenleri de mutluluk kavramında ön plana çıkan değişkenlerdir (Tablo 3 ve 4).

4.Tartışma

Aktu (2006), ilk yetişkinliği (17-45 yaş) fazla enerjinin, fırsatların ve ödüllerin olduğu; cinsellik, aşk, aile kurma, kariyer hedefinin yanı sıra zengin olma, toplumda saygınlık kazanma gibi hedefleri gerçekleştirme arzusunun yüksek olduğu bir zaman dilimi olarak tanımlamıştır. Orta yetişkinlik, 40-65 yaş aralığında biyolojik açıdan duraksama ve gerileme dönemine girilmesinin yanı sıra değerli bir yaşam sürdürme isteğinin de var olduğu bir dönemdir. Ayrıca ileri yetişkinlik olarak tanımlanan 65 yaş üstü yaş aralığının ise emeklilik ve sağlık sorunlarıyla başa çıkmaya çalışılan yaş aralığı olduğunu ifade etmiştir.

Önceki çalışmaların bulgularına benzer şekilde, Türkiye’de yaş ile mutluluk arasındaki ilişki “U” şeklindedir (An diğerleri, 2020; Toshkov, 2022; Ucal ve Günay, 2022). Bu durum, mutluluğun gençlikte ve yaşlılıkta daha yüksek, orta yaşta ise bir düşüş gösterdiğini ortaya koymaktadır. Schopenhauer (2006), 1818 yılında yazdığı *Yaşam Bilgeliği Üzerine Aforizmalar* başlıklı kitabında “... yaşamın ilk yarısının karakteri mutluluğa yönelik doyurulmamış bir özlem, ikinci yarısının karakteri ise mutsuzluk endişesidir” sözleri aradan geçen iki yüzyıla rağmen hala gençlik yıllarımızda hayaller kurup, mutlu olmaya çalışırken, yaşlandığımızda ise hayatın sonsuz olmadığının farkına vardığımızı, yeni hedefler peşinde koşmaktansa sahip olduklarımızı korumaya çalıştığımız gerçeğinin değişmediğini göstermektedir.

Mutluluk kavramı, farklı yaş gruplarında ortak değişkenler barındırır ve bu değişkenler, bireyin yaşı ne olursa olsun her dönemde önemlidir. Yaşam memnuniyeti, olumlu ve olumsuz duyguları yansıtan öznel bir refah ölçüsüdür (Diener, 2007) ve hayatımızdan ne kadar memnun olduğumuzu ifade eder. Ancak mutluluk daha çok anlık deneyim olarak tanımlanmaktadır. Mutluluk ve yaşam memnuniyeti, çok sayıda faktöre bağlı olarak ortaya çıkan pozitif ilişkili (Badri, Alkhaili, Aldhaheri, Yang, Albahar ve Alrashdi, 2022; López-Ruiz, Huete-Alcocer, Alfaro-Navarro ve Nevado-Peña, 2021) bütünsel kavramlardır. Singh, Kshtriya ve Valk (2023) umudun ortaya çıkan bir mutluluk teması olduğunu ve olumlu düşünmenin mutlulukla pozitif bir ilişkisi olduğunu, umutlu olmanın olumlu bir yaşam perspektifi sağladığını; yaşam boyu öğrenme, sürdürülebilir ekonomik büyüme ve her yaş için istihdamı teşvik ettiğini göstermişlerdir.

Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşisinde piramidin alt seviyelerinde yer alan fizyolojik ihtiyaçlar; yiyecek, su, barınma gibi temel hayatta kalma ihtiyaçlarını karşılamak için gelire ihtiyaç duyulmaktadır. Çalışmamızda gelir her üç yaş grubunda da karşımıza çıkarken, daha düşük bir gelire sahip olan yaşlı grubunda kazanç ve ucuz ürün değişkenleri de gelir kapsamı içerisinde yerini almıştır. Bireyin refahı, mutluluk ve yaşam memnuniyetinde başta gelir olmak üzere, enflasyon ve işsizlik gibi ekonomik faktörlerde önem arz etmektedir (Albayrak, 2022). Gelirin mutlulukla bir ilişkisi olduğu bilinmesine rağmen bu ilişkinin şekli net olarak belirlenememektedir. Toshkov (2022), gelirin gençler için etkisinin doğrusal, orta yaşlılar ve özellikle de yaşlılar için doğrusal olmadığını ifade ederken, Hsieh (2011), genç ve orta yaş grubunda gelir ile mutluluk arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki bulunduğunu ancak yaşlılarda anlamlı bir ilişki tespit edilemediğini belirtmiştir. Toshkov(2022), gençlerin aile kurma hazırlıkları, ev, araba ve sosyal statüye sahip olma istekleri için sermayeye ihtiyaç duyduklarını belirtirken, 30 yaşına yaklaştıkça evlenme, çocuk sahibi olma ve sağlıklı kalma kavramlarına eğilim gösterdiklerini, ancak paranın yaşlılarda (>60) tıbbi ve sosyal destek ihtiyaçları için gerekli olduğunu belirtmiştir. Çalışmada ortak değişkenlerden biri olan borçlanma değişkeni de gelir ile aynı öneme sahiptir. Borçlanmanın bireye getireceği finansal baskılar, dengeli bir yaşam sürdürmesini zorlaştırabileceği gibi mutluluklarını olumsuz olarak etkilemektedir (Altun Erdoğan, 2022).

Her üç yaş grubunda da karşımıza çıkan bir başka ortak değişken sosyal hayattan memnuniyettir. Sosyal hayat, bireyin zamanını başkalarıyla keyifli aktiviteler ile geçirmesidir. Farklı insanlarla arkadaşlıklar kurması, topluluk etkinliklerine katılması ve çeşitli aktiviteler yapmasını içerir. Bireylerin sosyal hayattan memnuniyetlerinin kişilerin mutlulukları üzerinde olumlu bir etki yarattığı tespit edilmiştir (Altun Erdoğan, 2022). Ateca-Amestoy, Gerstenblüth, Mussio ve Rossi (2016), etkinliklere katılmanın bireyin mutluluğunu önemli ölçüde artırdığı gibi bireyin keyifli vakit geçirmesini ve genel yaşam memnuniyetini de artırdığını ifade etmişlerdir. Wang ve Wong (2014), sosyal etkileşim ve kişilerarası iletişimin bireylerin hem sosyal kimliklerini hem de kendilerini geliştirebilecekleri ortamlar sağladığı için bireylerin öz saygılarını ve yaşam doyumlarını geliştirdiğini ifade etmişlerdir. Yaşam doyumunu artıran bireylerin mutlulukları da artmaktadır. Yaş grupları arasında sosyal hayattan memnuniyetin önemi değişiklik göstermektedir. Özellikle yaşlı bireyler için bu değişkenin önem sıralamasında gerilerde yer alması dikkatle ele alınmalıdır. Her yaş grubunda sosyalleşmenin önemli olduğu görülse de, yaşlılar için sosyalleşme aile ve arkadaşlarla sosyal bağların korunması ve

güçlendirilmesi anlamına gelirken, gençler için daha çok eğlence, kültürel etkinlikler ve sportif faaliyetlere katılım gibi farklı şekillerde gerçekleştirilebilir.

Yaş gruplarının akrabalarıyla olan ilişkilerinin mutluluk düzeylerini artırdığı tespit edilmiştir. Altun Erdoğan (2022), aile bireyleriyle geçirilen zamanın mutlu olma olasılığını artırdığını, Yinanç ve diğerleri (2020) ise bu sonuçların klasik Türk aile yapısına uygun olduğunu ve aileyle birlikte olmanın bireylerin mutluluk ve umut düzeylerini artırdığını tespit etmişlerdir. Yine, üç yaş grubu da hayatta sizi en çok kim mutlu eder? sorusuna aile bireyleri cevabını vermiştir. Ng (2022), bireysel düzeyde mutluluk için aile ve arkadaşların önemli faktörler olduğunu ifade etmiştir. Blieszner, Ogletree ve Adams (2019), yetişkinlikte ve yaşlılıkta, psikolojik iyi oluşu öngörmede aile bağlarının mutluluğun sürdürülmesinde önemli bir role sahip olduğunu belirtmiştir.

Genç yaş grubunda cinsiyetler arasında mutluluğun farklılık gösterdiği ve kadınların daha mutlu olduğu tespit edilmiştir. Montgomery (2022), küçük farkla da olsa kadınların erkeklerden daha mutlu olduğunu belirtmiştir. López-Ruiz ve diğerleri (2021), İspanyol toplumu için kurdukları regresyon modelinde cinsiyetin farklılık gösterdiğini belirtmişlerdir. Helliwell, Huang, Shiple ve Wang (2024), Dünya Mutluluk Raporuna göre cinsiyetlere göre mutluluğu etkileyen değişkenlerin karmaşık yollarla etkileşime girdiğini ortaya çıkarmışlardır. Türkiye'de yapılan bir araştırma, toplumsal cinsiyet bağlamında bireylerin düşünce ve tutumlarının, cinsiyet rollerinin ve bu rollerin gençlerin mutluluğu üzerindeki etkisinin önemli olduğunu ortaya koymaktadır (Vatandaş, 2007). Öte yandan, Hong Kong'da gerçekleştirilen bir çalışma, kız ve erkek çocuklarının yaşamı farklı algıladıklarını ve bunun mutluluk seviyelerinde farklılıklara yol açabileceğini belirtmektedir (Chui ve Wong, 2016).

Ateca-Amestoy ve diğerleri (2016), mutluluk ile eğitim arasındaki ilişkinin net olmadığından bahsederken, akademik çalışmaların çoğu eğitimin mutluluk üzerindeki dolaylı etkilerinden bahsetmektedir. Bu çalışmalarda gelir, istihdam durumu veya sosyoekonomik statünün eğitimle olan ilişkilerinden hareket ederek mutluluğu değerlendirmeye çalışmışlardır. Daha çok gelirin mutluluk üzerindeki etkileri üzerinde durulmuş ancak bu konuda da fikir birliğine varılamamıştır. Striessnig (2015), eğitim sistemine erişimin mutluluğu teşvik etmek için önemli faktörlerden biri olduğunu belirtmiştir. Doyle ve Youn (2000), eğitimin daha iyi iş fırsatları sağladığını ve başarı duygusunu teşvik ettiğini, bu sayede bireyin mutluluğuna katkısı bulunduğunu ifade etmişlerdir. Ancak Yinanç ve diğerleri (2020), en düşük ve en yüksek eğitim düzeyine sahip bireylerin en mutlu bireyler olduğu belirtmişlerdir. Yaş grupları göz önünde bulundurulduğunda, eğitim değişkeninin yalnızca gençlerde öne çıkması şaşırtıcı değildir. Eğitim hayatını sürdüren ve kariyer hedefleri bulunan gençler için bu faktör büyük önem taşımaktadır. Diğer yaş gruplarında ise bireyler belirli hedeflerine ulaştıkları için eğitimin doğrudan değil, daha çok dolaylı bir etkiye sahip olduğu düşünülebilir.

Yaşlı bireylerde sağlıklı olmanın mutluluğu artırdığına dair güçlü kanıtlar bulunmaktadır (Kıroğlu ve Yıldırım, 2022; Yinanç ve diğerleri, 2020; Servet, 2017). Hem fiziksel hem de zihinsel sağlık, yaşlılarda mutluluk düzeyinin belirleyicisi olarak kabul edilmektedir (Sun, 2023). Steptoe (2019), yaşlılarda mutluluğun daha iyi sağlık, daha az ağrı, sakatlık ve daha olumlu biyo-belirteçler (D vitamini konsantrasyonu, beyaz kan hücresi sayımı) ile ilişkilendirildiğinden bahsetmiştir. Sağlık değişkeni orta yaşlılarda "Sağlığınızdan memnun musunuz?", gençlerde ise "Herhangi bir sağlık sorunuz var mı?" sorularıyla karşımıza çıkmıştır. Sağlık ve mutluluk arasındaki ilişki üzerine yapılan akademik çalışmalar, genellikle sağlık durumunun mutluluğun önemli bir belirleyicisi olduğunu göstermektedir.

Bireyin çalışması mutluluğunun bir parçasıdır (Albayrak, 2022). İşsizliğin mutluluk üzerinde olumsuz etkileri olduğu bilinmektedir (Kıroğlu ve Yıldırım, 2022; Yinanç ve diğerleri, 2020; Servet, 2017). İşsizlik, bireylerde sadece ekonomik kayıplar değil, aynı zamanda psikolojik ve sosyal etkilere de sahiptir. Kanlıoğlu ve Dumludağ (2022), işsizliğin zihinsel ve psikolojik kaynakları tüketerek mutsuzluğa ve hatalı kararlar almaya neden olduğunu vurgulamaktadır. İşsizlik değişkeni özellikle gençler arasında belirgin şekilde öne çıkmaktadır. Eğitim hayatını tamamlayıp geleceğini şekillendirmek isteyen gençler için (aile kurma, kariyer yapma, maddi refaha ulaşma ve toplumsal saygınlık kazanma gibi) işsizlik kaygısı, onları mutsuzluğa sürükleyen önemli bir faktör olmaktadır. Gedikli ve diğerleri (2023), genç bireylerin kariyer hedeflerine daha fazla odaklanmaları nedeniyle işsizliğin onlar için daha yıkıcı olabileceğini ifade etmektedir. Öte yandan, yaşlı bireylerin daha çok sosyal ilişkiler ve duygusal anlam arayışına önem vermesi, işsizliğin bu yaş grubunda farklı bir etki yaratmasına neden olabilmektedir.

Orta ve yaşlı gruplarda "Evliliğinizden memnun musunuz?" sorusu, genç yaş grubunda ise daha çok medeni durum veya evli olup olmadıkları soruları öne çıkmıştır. Araştırmalar, orta ve yaşlı gruplarda evli bireylerin

daha mutlu olduğunu (Kıroğlu ve Yıldırım, 2022; Ng, 2022; Yinanç ve diğerleri, 2020; An ve diğerleri, 2020), buna karşın gençler arasında bekârların daha mutlu olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte, bu çalışmada gençlerin medeni durumları nedeniyle toplumsal baskıya maruz kaldıkları da tespit edilmiştir. Ng (2022)'e göre evli bireylerin mutluluğunun, temel ihtiyaçların (örneğin üreme ve cinsellik) karşılanmasından kaynaklanabileceğini öne sürmektedir. Öte yandan, gençlerin henüz evliliğin getirdiği sorumluluklara hazır olmadıkları düşünülebilir. Erkol ve diğerleri (2021) ise eğitim süresinin uzaması ve kariyer hedeflerinin öncelik kazanmasının, gençlerin evlilik kararlarını ertelemelerine neden olduğunu ifade etmektedir.

Dini inançlar, bireylerin zor zamanlarında anlam ve rahatlık sağlayarak psikolojik iyi oluşa katkıda bulunur (Kurnaz ve Şentürk, 2023). Çalışmalarda dini inancı olanların, inançsız olanlara göre daha mutlu olduğu tespit edilirken (Kıroğlu ve Yıldırım, 2022; Ng, 2022) bu çalışmada da inanmanın mutluluğu artırdığı, din ile ilgisi olanlardansa din hakkında fikri olmayanların daha mutlu olduğu tespit edilmiştir. Dindarlık ile mutluluk arasındaki ilişkiyi inceleyen akademik çalışmalar, bu iki kavram arasındaki bağlantının karmaşık olduğunu göstermektedir. Cragun ve Speed (2022), dindar olmayan bireylerin dindar bireylere kıyasla daha az mutlu olduğunu düşünmek için herhangi bir neden olmadığını belirtmişlerdir. Dindarlık ile mutluluk arasındaki ilişki, büyük ölçüde kültürel ve sosyal bağlamlara bağlı olarak şekillenmektedir. Rizvi ve Hossain (2017), ise din ile mutluluk arasındaki ilişkiyi pozitif olarak tanımlamış ve mutluluğun temel unsurlarının birlik duygusu, değerli hissetme, güvenlik, minnettarlık ve içsel huzur olduğunu vurgulamıştır. Çalışmamızda ise din faktörü yalnızca orta yaş grubunda belirgin bir şekilde ortaya çıkmıştır. Ancak veri setinde din üzerine daha fazla soru yer almadığı için, bu konuda daha ayrıntılı bilgiye ulaşmak mümkün olmamıştır.

Aluş ve Selçukkaya (2015), mutluluk kavramının siyasal yapıya bağlı olarak değiştiğinden bahsetmiştir. Ott (2011), daha demokratik ve katılımcı siyasi sistemlere sahip ülkelerin daha yüksek mutluluk seviyelerine sahip olduklarını, buna karşın siyasi baskı ve demokratik özgürlük eksikliğinin daha düşük mutlulukla ilişkili olduğunu belirtmişlerdir. Paleologou (2022), mutluluğun gelirden çok demokratik süreçlerden etkilenebileceğini göstermiştir. Demokrasi ve seçim süreçlerinin bireylerde özgür seçim hakkı algısını artırdığını ve bu durumun bireylerde mutluluk düzeylerini artırdığını belirtmiştir. Bok, D. (2010) ise hükümetlerin, siyasi baskıyı azaltarak kapsayıcı ve katılımcı siyaset uygulamalarının vatandaşların mutluluğunu artırmabileceklerini dile getirmiştir. Bu çalışmada, gençlerin siyasi görüşlerinden dolayı baskı gördükleri tespit edilmiştir. Sağlam (2021), gençlerin toplumda kendileri hakkında yapılan genellemelerden ve karşılaştırmalardan rahatsız olduklarını, siyasi görüşlerinin baskılanmasını ve tek bir düşünce yapısının altında toplanmayı hoş karşılanmadıklarını belirtmiştir.

Yaşamdaki geri çekilme kuramına göre, yaşlılar sosyal ilişkilerin sürdürülmesi için gerekli enerjinin azalmasından dolayı kendilerini toplumdan soyutlama eğilimi gösterebilirler. Kendine zaman ayırmanın sosyal bağları güçlendireceği düşünülmektedir (Terci, Turan, Kasa, Öncel ve Arslansoyu, 2016). Bu bağlamda, yalnızca yaşlı grubunda ön plana çıkan kendine zaman ayırma (kişisel bakımdan) değişkeni, yaşlıların mutluluk düzeylerini etkilemektedir. Ayrıca yine yaşlı grubunda karşımıza çıkan su kalitesi ve ulaşım kalitesi değişkenleri de belli bir yaşın üzerindeki bireylerin kendilerini sağlıklı ve iyi hissetmeyi ne kadar önemsediklerini göstermektedir. Yaşlı bireyler, sokağa çıktıklarında toplu taşıma araçlarında konforlu bir seyahat etmeyi, kendilerine öncelik tanıyan belediye hizmetlerini ve uygun fiyatlı ulaşım imkânları onlara değerli oldukları hissi verecektir. Benzer şekilde tüketimi zaruri olan suyun kalitesinin yanı sıra düşük gelirli emekliler için suyu marketlerden para ile satın almak yerine, sunulan su hizmeti yaşlılar için önemli bir ihtiyaçtır.

Geçmişteki davranışlar, bireylerin gelecekteki davranışlarını şekillendirebilir. İnsanlar, geçmişteki hatalarından veya başarılarından ders alarak gelecekte daha bilinçli kararlar almaya çalışırlar (Albarracín ve Wyer, 2000). Birey, geçmişteki başarısını şu anki durumu ile karşılaştırarak motivasyonunu artırabileceği gibi aynı şekilde mutsuzluk seviyesini de artırabilir. Kıroğlu ve Yıldırım (2022), kişinin kendi geçmişiyi karşılaştırma yapmasının, bireylerin mutluluğu üzerinde önemli bir etkisi olduğunu belirtmişlerdir. Çalışmada geçmişiyi karşılaştırma yapan ve hayatlarındaki geçmiş ve gelecek süreçlerine odaklanan orta yaş grubunun kendilerini geçmişte göre daha iyi durumda gören bireylerin mutluluklarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu değişkenin diğer yaş gruplarında ortaya çıkmamış olmasının nedeni, genç grubunun henüz geçmişiyi bu şekilde bir kıyaslama yapacak deneyime sahip olmamaları, yaşlı grubunun ise geçmişteki olaylarla ilgili hesaplaşmalarını tamamlamış olmaları ve dolayısıyla bu tür karşılaştırmaların artık onlar için anlamlı olmaması olarak düşünülebilir.

5. Sonuç

Bu çalışmanın literatüre katkısı, mutluluğun yaşla olan ilişkisiyle ilgili elde edilen bulgular, mutluluğun farklı yaş gruplarında nasıl değiştiğini ve her dönemin kendine özgü mutluluk unsurlarını ortaya koymak olmuştur. Birçok çalışmada bulunduğu üzere mutluluğun yaş ile "U" şeklinde bir ilişkisi olduğu bu çalışmada da teyit edilmiştir. Mutluluk bireylerin demografik özellikleri dışında yaş dönümlerinde farklılık göstermektedir. Bu bağlamda, yaşla birlikte bireylerin mutluluk algılarının nasıl şekillendiği daha net bir şekilde anlaşılmaktadır. "U" şeklinde bulunan mutluluk puanlarına ek olarak bireylerde yaş gruplarına göre onları mutlu eden değişkenlerinde farklılaştığı bu çalışma ile daha görünür kılınmıştır. Bireylerin mutluluk algıları, yaşa göre farklılık göstermiş ve her yaş grubunun mutlulukla ilgili farklı beklentileri ve algıları olduğu tespit edilmiştir.

Ekler

Ek.1. Çalışmada kullanılan değişken isimleri

CİNSİYET, MEDENİ DURUM, OKUL BİTEN, ÇALIŞMA DURUM, KİM MUTLU, NE MUTLU, YASAM MEMNUNİYETİ, OM SAĞLIK, OM EVLİLİK, OM EĞİTİM, OM KONUT, OM SEMT, OM İŞ, OM KAZANÇ, OM GELİR, OM SOS HAYAT, OM KİŞİSEL BKM, OM İŞ TRFK_ZMN, OM_SU_KALİTESİ, OM_YEŞİL_ALAN, OM_TEMİZLİK, OM_AKRABA, OM_ARKADAŞ, OM_KOMSU, OM_İŞİLİŞKİ, OM_GN_SAG, OM_ASAYİŞ, OM_ADLI, OM_EĞİTİ, OM_SGK, OM_ULAŞIM, OM_ELKNİK_KAM, SGK_KAYIT, SOSYAL_GÜVENLİK_KURUM, SGK_KİMDEN, SORUN_SAGLIK_HARCAMA, SORUN_İLAC, SORUN_SGK_PERSONEL, SORUN_EMEKLİLİK, SORUN_MİKTAR_EMAAS, SOSGUV_GİTME, SORUN_SGK, HASTANE_BASVURU, SAĞLIK_HİZMET, SORUN_SAGLIK_KRLS, HASTANE_TERCİH_SEBEP, SORUN_SAGLIK_HIZALIM, SORUN_MUAYNE, SORUN_HİJYEN, MEMNUNİYET_MUAYENE, SORUN_DOKTOR, SORUN_HEMSİRE, SORUN_YETERLİ_SGLKPERSONEL, SORUN_ÜCRET_MUAYENE, SORUN_İLAC_FİYAT, SORUN_SIRABEKLİ, SORUN_KATKIPAY, SAĞLIK_SİGORTA_MASRAF, POL_JAN_MUDAHALE, MEMNUNİYET_POLİS, MEMNUNİYET_TRAFİK, KAPKAC, GASP, DARP, FERT_KOTU, TEHDİT, MAGDURİYET, DOLANDIR, GÜVEN_EV, GÜVEN_CEVRE, UYUSTURUCU_KULLANAN_GORME, UYUSTURUCU_YAYGIN_CEVRE, UYUSTURUCU_YAYGIN_ULKE, UYUSTURUCU_TEHDİT_AİLE, UYUSTURUCU_TEHDİT_TOPLUM, YARDIM_MADDİ_MANEVİ, UMUT, GEÇMİŞ_KARŞILAŞTIRMA, GELECEK_KARŞILAŞTIRMA, GELECEK_HAYAT, GELECEK_KİŞİSEL, GELECEK_MALI, GELECEK_İŞ, GELECEK_EKONOMİ, EKONOMİK_AÇIDAN, SOSYAL_HAKLAR, KAMU_HİZMET_SUNUM, DEVLET_SEFFAF, DÜNYA_SAYGINLIĞI, İŞE_GİRDİ, İSYERİ_AÇTI, İŞİNİ_KAYBETTİ, İFLAS_ETTİ, GELİRİ_AZALDI, GELİRİ_ARTTI, TASARRUFLARI_AZALDI, TASARRUF_YAPTI, UCUZ_ÜRÜN, TATİL_KISTI, GÖÇ_ETTI, ARABA_ALDI, EV_ALDI, ARABA_SATTI, EV_SATTI, BORÇLANDI, BORÇ_ÖDEDİ, EMEKLİ_OLDU, EVLENDİ, BOŞANDI, COCUK_OLDU, VEFAT, TAŞINMA, ÜNİVERSİTE_KAZANMA, OKUL_MEZUN, SAĞLIK_PROBLEM, ASKERLİK, TAHLİYE, TERFİ_ETTİ, KIYAFET_ÖNEM, AİLE_YASAM_ÖNEM, KİŞİSEL_ESYA_ÖNEM, ARKADAS_CEVRE_ÖNEM, COCUK_BASARI_ÖNEM, EVE_GİRİŞ_SAAT_ÖNEM, YAPTIKLARI_İŞ_ÖNEM, GELİR_DÜZEYLERİ_ÖNEM, DİNİ_İNANC_ÖNEM, SİYASİ_DÜŞÜNCE_ÖNEM, EĞİTİM_DÜZEYİ_ÖNEM, KIYAFETİNİZ_ÖNEM, AİLE_YASAM_BİCİMİ_ÖNEM, KİŞİSEL_ESYANIZ_ÖNEM, ARKADAS_CEVRENİZ_ÖNEM, COCUGUN_BASARISI_ÖNEM, EVE_GİRİŞ, CIKIŞ_SAAT_ÖNEM, YAPTIGINIZ_İŞ_ÖNEM, GELİR_DÜZEY_ÖNEM, DİNİ_İNANCI_ÖNEM, SİYASİ_DÜŞÜNCENİZ_ÖNEM, EĞİTİM_DURUMU_ÖNEM, CİNSİYET_BASKI, MEDENİ_DURUM_BASKI, YAS_BASKI, GELENEK_GORENEK, DİNİ_İNANCDAN, SİYASİ_GÖRÜŞTEN, MEMLEKETİNDEN, İŞİNDEN_DOLAYI, KILIK_KIYAFET, İSSİZ_OLMA, GELİR_DÜZEY_DURUM, CEVRE_DOĞA, BİLİM, KÜLTÜR, SENDİKA, EKONOMİ, SİYASET, SPOR, MODA, DİN, SAĞLIK_KONU, MUZİK, MUTLULUK

Kaynaklar

- Abachizadeh, K. (2015). Measuring Subjective Happiness by Newly Developed Scale in Tehran, Iran. *Novelty in Biomedicine*, 3(4). <https://journals.sbmu.ac.ir/nbm/article/view/9167>
- Aktu, Y. (2006). Levinson'un Kuramında İlk Yetişkinlik Döneminin Yaşam Yapısı. *Psikiyatride Guncel Yaklasimlar - Current Approaches in Psychiatry*, 8(2), 162. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/115243>
- Albarracín, D. and Wyer, R. S. (2000). The cognitive impact of past behavior: Influences on beliefs, attitudes, and future behavioral decisions. *Journal of Personality and Social Psychology*, 79(1), 5–22. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.79.1.5>
- Albayrak, G. (2022). Mutluluk Ekonomisi ve Türkiye. *Turkish Business Journal*, 3(5), 57–75. <https://doi.org/10.51727/tbj.1122508>
- Altun Erdoğan, K. (2022). Türkiye'de Mutluluğa Etki Eden Faktörlerin İncelenmesi. *Alanya Akademik Bakış*, 6(3), 3159–3187. <https://doi.org/10.29023/alanyaakademik.1014680>
- Aluş, Y. and Selçukkaya, S. (2015). Türk Ailesinde Mutluluk Algısı ve Değerleri. *Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 1(2), 151–175. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/197557>
- An, H.-Y., Chen, W., Wang, C.-W., Yang, H.-F., Huang, W.-T. and Fan, S.-Y. (2020). The Relationships between Physical Activity and Life Satisfaction and Happiness among Young, Middle-Aged, and Older Adults. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(13), 4817. <https://doi.org/10.3390/ijerph17134817>
- Asif, R., Mercer, A., Ali, S. A. and Haider, N. G. (2017). Analyzing undergraduate students' performance using educational data mining. *Computers & Education*, 113, 117–194. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2017.05.007>
- Ateca-Amestoy, V., Gerstenblüth, M., Mussio, I. and Rossi, M. (2016). How do cultural activities influence happiness? Investigating the relationship between self-reported well-being and leisure. *Estudios Económicos*, 31(2), 217–234. https://www.researchgate.net/publication/321721605_How_do_cultural_activities_influence_happiness_investigating_the_relationship_between_self-reported_well-being_and_leisure
- Badri, M. A., Alkhaili, M., Aldaheri, H., Yang, G., Albahar, M. and Alrashdi, A. (2022). Exploring the Reciprocal Relationships between Happiness and Life Satisfaction of Working Adults—Evidence from Abu Dhabi. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(6), 3575. <https://doi.org/10.3390/ijerph19063575>
- Banerjee, P. (2019). *Random Forest Classification with Python and Scikit-Learn.ipynb*. GitHub. <https://gist.github.com/pb111/88545fa33780928694388779af23bf58>
- Bartram, D. (2024). To Evaluate the Age–Happiness Relationship, Look Beyond Statistical Significance. *Journal of Happiness Studies*, 25(1–2), 22. <https://doi.org/10.1007/s10902-024-00728-9>
- Bellman, R. E. and Dreyfus, S. E. (1962). *Applied Dynamic Programming*. Princeton University Press. <https://doi.org/10.1515/9781400874651>
- Blanchflower, D. G., Graham, C. and Piper, A. (2023). Happiness and Age—Resolving The Debate. *National Institute Economic Review*, 1–18. <https://doi.org/10.1017/nie.2023.1>
- Blieszner, R., Ogletree, A. M. and Adams, R. G. (2019). Friendship in Later Life: A Research Agenda. *Innovation in Aging*, 3(1). <https://doi.org/10.1093/geroni/igz005>
- Bok, D. (2010). Should Policy-Makers Use Happiness Research? İçinde *The Politics of Happiness* (ss. 45–62). Princeton University Press. <https://doi.org/10.1515/9781400832194-005>
- Bok, S. (2010). Exploring happiness: From aristotle to brain science. İçinde *Exploring Happiness: From Aristotle to Brain Science*. Yale University Press. <https://doi.org/10.5860/choice.48-2601>
- Butkovic, A., Tomas, J., Spanic, A. M., Vukasic Hlupic, T. and Bratko, D. (2020). Emerging Adults Versus Middle-Aged Adults: Do they Differ in Psychological Needs, Self-Esteem and Life Satisfaction. *Journal of Happiness Studies*, 21(3), 779–798. <https://doi.org/10.1007/s10902-019-00106-w>
- Chui, W. H. and Wong, M. Y. H. (2016). Gender Differences in Happiness and Life Satisfaction Among Adolescents in Hong Kong: Relationships and Self-Concept. *Social Indicators Research*, 125(3), 1035–1051. <https://doi.org/10.1007/s11205-015-0867-z>
- Cragun, R. T. and Speed, D. (2022). Religiosity and happiness. İçinde *Religious and Non-Religious Perspectives on Happiness and Wellbeing* (ss. 167–191). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003045540-11>
- Diener, E. (2007). Guidelines for National Indicators of Subjective Well-Being and Ill-Being. *Applied Research in Quality of Life*, 1(2), 151–157. <https://doi.org/10.1007/s11482-006-9007-x>
- Doshi, M. and Chaturvedi, S. K. (2014). Correlation Based Feature Selection (CFS) Technique to Predict

- Student Performance. *International Journal of Computer Networks & Communications*, 6(3), 197–206. <https://doi.org/10.5121/ijcnc.2014.6315>
- Doyle, K. O. and Youn, S. (2000). Exploring the Traits of Happy People. *Social Indicators Research*, 52(2), 195–209.
- Erkol, M., Şahin, M. and Avcı, Ş. (2021). Toplumsal Değişimin Bir Göstergesi Olarak Gençlerin Evliliğe Yönelik Tutumları. *Universal Journal of History and Culture*, 3(1), 57–78. <https://doi.org/10.52613/ujhc.881488>
- Gedikli, C., Miraglia, M., Connolly, S., Bryan, M. and Watson, D. (2023). The relationship between unemployment and wellbeing: an updated meta-analysis of longitudinal evidence. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 32(1), 128–144. <https://doi.org/10.1080/1359432X.2022.2106855>
- Hall, M. A. (1999). *Correlation-based feature selection for machine learning*. <https://researchcommons.waikato.ac.nz/items/12a40834-bf51-4d87-89ef-d00c2740f0d8>
- Hamzaoglu, N. M. (2022). Beyond Money: A Social Analysis of Happiness. *Beykoz Akademi Dergisi*, 10(2), 374–389. <https://doi.org/10.14514/beykozad.1191226>
- Han, H., Jahed Armaghani, D., Tarinejad, R., Zhou, J. and Tahir, M. M. (2020). Random Forest and Bayesian Network Techniques for Probabilistic Prediction of Flyrock Induced by Blasting in Quarry Sites. *Natural Resources Research*, 29(2), 655–667. <https://doi.org/10.1007/s11053-019-09611-4>
- Helliwell, J. F., Huang, H., Shiplett, H. and Wang, S. (2024). Happiness of the younger, the older, and those in between. İçinde *World Happiness Report 2024*. <https://doi.org/http://doi.org/10.18724/whr-f1p2-qj33>
- Hsieh, C.-M. (2011). Money and happiness: does age make a difference? *Ageing and Society*, 31(8), 1289–1306. <https://doi.org/10.1017/S0144686X10001431>
- Ito, E., Walker, G. J., Mitás, O. and Liu, H. (2019). Cultural similarities and differences in the relationship between types of leisure activity and happiness in Canadian, Chinese, and Japanese university students. *World Leisure Journal*, 61(1), 30–42. <https://doi.org/10.1080/16078055.2018.1535449>
- Kangal, A. (2013). Mutluluk Üzerine Kavramsal Bir Değerlendirme ve Türk Hanehalkı için Bazı Sonuçlar. *Electronic Journal of Social Sciences*, 12(44), 214–233. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/70446>
- Kanlıoğlu, M. B. and Dumludağ, D. (2022). The Relationship Between Unemployment, Employment Expectations and Happiness in Turkey for The Years: 2003-2018. *Journal of Research in Economics*, 6(1), 1–19. <https://doi.org/The Relationship Between Unemployment, Employment Expectations and Happiness in Turkey for The Years: 2003-2018>
- Kıroğlu, B. S. and Yıldırım, K. (2022). Mutluluk ve Belirleyicileri: Türkiye için Bir Analiz. *Journal of Emerging Economies and Policy*, 7(2), 50–70. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2540350>
- Kurnaz, M. and Şentürk, H. (2023). İlk Yetişkinlik Döneminde Dini Yönelim ve Mutluluk İlişkisi: Isparta Örneklemini. *Türk Din Psikolojisi Dergisi*, 7, 9–42. <https://doi.org/10.59379/tdpd.1256218>
- López-Ruiz, V.-R., Huete-Alcocer, N., Alfaro-Navarro, J.-L. and Nevado-Peña, D. (2021). The relationship between happiness and quality of life: A model for Spanish society. *PLOS ONE*, 16(11), e0259528. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0259528>
- Mahajan, G. and Saini, B. (2020). Educational Data Mining: A state-of-the-art survey on tools and techniques used in EDM. *International Journal of Computer Applications & Information Technology*, 12(1), 310–316. <https://ijcait.com/IJCAIT/121/IJCAIT1215GINIKA.pdf>
- Mehrdadi, A. (2016). Factors Affecting Happiness: A Cross-Sectional Study in the Iranian Youth. *Journal of Clinical and Diagnostic Research*. <https://doi.org/10.7860/JCDR/2016/17970.7729>
- Michalak, K. and Kwasnicka, H. (2010). Correlation based feature selection method. *International Journal of Bio-Inspired Computation*, 2(5), 319. <https://doi.org/10.1504/IJBIC.2010.036158>
- Momeni, M., Seyedkalali, N., Reza, M., Anvari, A., Raoofi, Z. and Zarrineh, A. (2011). What Kind of People are the Happiest? An Empirical Study. *International Review of Business Research Papers*, 7(3), 42–54. https://www.researchgate.net/publication/265060010_What_Kind_of_People_are_the_Happiest_An_Empirical_Study
- Montgomery, M. (2022). Reversing the gender gap in happiness. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 196, 65–78. <https://doi.org/10.1016/j.jebo.2022.01.006>
- Ng, Y.-K. (2022). Factors Affecting Happiness. İçinde *Happiness—Concept, Measurement and Promotion* (ss. 99–114). Springer Nature Singapore. https://doi.org/10.1007/978-981-33-4972-8_10
- Nguyen, H., Franke, K. and Petrovic, S. (2010). Improving Effectiveness of Intrusion Detection by Correlation Feature Selection. *2010 International Conference on Availability, Reliability and Security*, 17–24. <https://doi.org/10.1109/ARES.2010.70>
- Ott, J. C. (2011). Government and Happiness in 130 Nations: Good Governance Fosters Higher Level and

- More Equality of Happiness. *Social Indicators Research*, 102(1), 3–22. <https://doi.org/10.1007/s11205-010-9719-z>
- Paleologou, S.-M. (2022). Happiness, democracy and socio-economic conditions: Evidence from a difference GMM estimator. *Journal of Behavioral and Experimental Economics*, 101, 101945. <https://doi.org/10.1016/j.socec.2022.101945>
- Ratti, P. and Sharma, D. (2021). Happiness: does it transform with age? *International Journal of Indian Psychology*, 9(1), 960–979. <https://doi.org/10.25215/0901.102>
- Rdocumentation. (y.y.). *Kruskal-Wallis and Mann Whitney U*. datacamp. <https://www.rdocumentation.org/packages/stats/versions/3.6.2/topics/kruskal.test>, <https://www.rdocumentation.org/packages/sjstats/versions/0.18.2/topics/mwu>
- Rizvi, M. A. K. and Hossain, M. Z. (2017). Relationship Between Religious Belief and Happiness: A Systematic Literature Review. *Journal of Religion and Health*, 56(5), 1561–1582. <https://doi.org/10.1007/s10943-016-0332-6>
- Sağlam, H. B. E. (2021). Yükseköğretimdeki Gençlerin Gözünden Gençlerin Politika İle İlişkisi. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 9(24), 100–119. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1892631>
- Schopenhauer, A. (2006). *Yaşam Bilgeliği Üzerine Aforizmalar*. İş Bankası Kültür Yayınları. <https://www.iskulturlar.com.tr/yasam-bilgeligi-uzerine-aforizmalar.aspx>
- Sehrıbanoglu, S. (2024). Determination of Variables Affecting Reading Skills Using the Boruta Algorithm in a Turkish Sample from the PISA 2018. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1–49. <https://doi.org/https://doi.org/10.30964/auebfd.1254457>
- Şehribanoğlu, S. (2023). Eğitimsel Veri Madenciliği ile Cinsiyetler Arasındaki Farklılaşmanın PISA 2015 Türkiye Örnekleminde İncelenmesi. İçinde *Doğa Bilimleri ve Matematikte Güncel Yaklaşımlar* (ss. 57–80). Duvar Yayınları.
- Servet, O. (2017). Mutluluğun Türkiye’deki Belirleyenlerinin Zaman İçinde Değişimi. *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, 35, 16–42. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/316341>
- Shen, Z. (2019). *Correlation-based-Feature-Selection*. GitHub. <https://github.com/ZixiaoShen/Correlation-based-Feature-Selection>
- Singh, S., Kshtriya, S. and Valk, R. (2023). Health, Hope, and Harmony: A Systematic Review of the Determinants of Happiness across Cultures and Countries. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 20(4), 3306. <https://doi.org/10.3390/ijerph20043306>
- Son, Y., Hyunjeong, P. and Park, M. (2020). Random Forest Analysis of Factors Influencing the Students’ Reading Literacy Levels: Using PISA 2018 Korea Data. *Asian Journal of Education*, 21(1–4), 191–215. <https://doi.org/10.15753/aje.2020.03.21.1.191>
- Steptoe, A. (2019). Investing in Happiness: The Gerontological Perspective. *Gerontology*, 65(6), 634–639. <https://doi.org/10.1159/000501124>
- Striessnig, E. (2015). *Too Educated to be Happy? An Investigation into the Relationship between Education and Subjective Well-being*. <http://webarchive.iiasa.ac.at/Admin/PUB/Documents/IR-15-015.pdf>
- Sun, Y. (2023). Happiness and mental health of older adults: multiple mediation analysis. *Frontiers in Psychology*, 14. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1108678>
- Terci, D., Turan, G., Kasa, N., Öncel, T. and Arslansoyu, N. (2016). Yaşlılık Kavramına Bir Bakış. *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, 16(1), 84–116. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/626883>
- Toshkov, D. (2022). The Relationship Between Age and Happiness Varies by Income. *Journal of Happiness Studies*, 23(3), 1169–1188. <https://doi.org/10.1007/s10902-021-00445-7>
- Turan, N. (2019). Factors Affecting Happiness of a Public University Staff: Case of Qualitative Research. *Journal of Economy Culture and Society*, 60, 187–205. <https://doi.org/10.26650/JECS2019-0011>
- Ucal, M. and Günay, S. (2022). Household Happiness and Fuel Poverty: a Cross-Sectional Analysis on Turkey. *Applied Research in Quality of Life*, 17(1), 391–420. <https://doi.org/10.1007/s11482-020-09894-3>
- Vatandaş, C. (2007). Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerinin Algılanışı. *Sosyoloji Konferansları*, 29, 29–56. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iusoskon/issue/9517/118909>
- Wang, M. and Wong, M. C. S. (2014). Happiness and Leisure Across Countries: Evidence from International Survey Data. *Journal of Happiness Studies*, 15(1), 85–118. <https://doi.org/10.1007/s10902-013-9417-z>
- Wilson, W. R. (1967). Correlates of avowed happiness. *Psychological Bulletin*, 67(4), 294–306. <https://doi.org/10.1037/h0024431>
- Yinanç, A., Çevik, N. K. and Kantar, G. (2020). Türkiye’de Sosyal Göstergelerin Mutluluk ile İlişkisi. *Journal of Emerging Economies and Policyng*, 5(2), 50–60. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1144939>

Etik, Beyan ve Açıklamalar

1. Etik Kurul izni ile ilgili;
☒ Bu çalışmanın yazar/yazarları, Etik Kurul İznine gerek olmadığını beyan etmektedir.
 2. Bu çalışmanın yazar/yazarları, araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyduklarını kabul etmektedir.
 3. Bu çalışmanın yazar/yazarları kullanmış oldukları resim, şekil, fotoğraf ve benzeri belgelerin kullanımında tüm sorumlulukları kabul etmektedir.
 4. Bu çalışmanın benzerlik raporu bulunmaktadır.
-